

Årskrönika 2023 Energimarknaderna

Innehåll

Sammanfattning.....	1
Olja	2
Naturgas	7
Kol.....	11
EU ETS	13
Fasta biobränslen.....	15
Flytande biodrivmedel	20
El	24

Sammanfattning

Jämfört med det mycket turbulenta energiåret 2022 har 2023 varit relativt lugnt. Nyckelordet är dock relativt. Ur ett längre perspektiv måste året ändå betraktas som ganska händelserikt. Mycket av utvecklingen har präglats av anpassning till den nya verklighet som uppstått på de globala energimarknaderna efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina.

På oljemarknaden var 2023 generellt ett stabilt år, trots betydande geopolitisk turbulens i form av kriget i Ukraina och eskalering av konflikten i Mellanöstern. Ryska oljeexport har fått ändrade flöden, men totala volymer har i stort varit oförändrade eftersom Ryssland hittat sätt att kringgå de införda sanktionerna.

Det rådde stor oro för Europas försörjning av naturgas inför vintern 2022/23. Men den förflöt relativt odramatiskt, tack vare mildt väder, ökad import av flytande naturgas (LNG) och förbrukningsminskningar. Även inför vintern 2023/24 har det funnits farhågor rörande försörjningen av naturgas, men påfyllningen av Europas gaslager har gått bra. I stort bedömdes kontinentens gasförsörjning vara väl förberedd för vintern 2023/24.

Utvecklingen på elmarknaden under 2023 har varit fortsatt händelserik och i viss mån turbulent, även om prisrörelsen i huvudsak har varit nedåt. De flesta faktorer som påverkar marknaden och priserna har gått i en mer stabil riktning i år. Det gäller exempelvis tillgängligheten till kärnkraftsproduktion i Frankrike och tillgång till naturgas för att fylla lagren i Europa. Men även svensk/nordisk kärnkraftsproduktion och hydrologisk balans har i huvudsak utvecklats positivt.

Något som blev tydligt under 2022 och som har fortsatt att vara viktigt under 2023 är sammankopplingen mellan olika energimarknader. Ett exempel är hur prisutvecklingen på den europeiska marknaden för kol har under året präglats mer av olika typer av svallvågor från gasmarknaden än faktisk utveckling för kolförsörjningen som sådan.

Även marknaderna för fasta biobränslen präglas av efterverkningarna från det turbulenta 2022 med mycket kraftiga prisfluktuationer på träbränslen i Europa från slutet av 2022 till början av 2023. Utländska köpare av träbränsle har under 2023 mer än tidigare år blivit intresserade av svenska marknaden tack vare relativt låga priser och en svag krona.

2023 har varit ett viktigt år för EU:s klimatpolitik då lagstiftningspaketet Fit for 55 färdigförhandlats. Paketet innebär både flera viktiga förändringar av EU:s utsläppshandelssystem ETS och införandet av ett nytt utsläppshandelssystem för byggnader och fordonsbränslen. Dessutom har flera politiska beslut kommit som särskilt påverkar marknaderna för biodrivmedel, inte minst det uppdaterade förnybarhetsdirektivet. För svensk politik bör nämnas den ändrade reduktionsplikten som kommer medföra kraftigt minskade volymer biodrivmedel i Sverige från 2024.

Olja

2023 har varit ett händelserikt men relativt stabilt år på oljemarknaden

Den globala ekonomins utveckling och geopolitik, i form av sanktioner mot rysk olja, fortsatt krig i Ukraina och eskalering i Mellanöstern, är alltjämt viktiga faktorer

Rysk oljeexport är fortsatt stark och kringgår sanktioner

Utveckling inom petrokemisk industri i Kina är central för en ökande global efterfrågan kommande år

Vid första anblick kan det verka som att lite har förändrats på oljemarknaden under 2023. Priset låg 24 november 2023 på ungefär samma nivå som vid årets början. Inte ens en militär eskalering i Mellanöstern har hittills ruckat på prisernas nedåtgående tendens annat än högst tillfälligt. Samtidigt har användningen återhämtat sig, vilket exempelvis märks i att flygtrafiken är tillbaka på samma nivåer som före pandemin.

Det har dock varit långt ifrån händelseöst på oljemarknaden under året. 2023 var året då EU:s och G7-ländernas sanktioner mot rysk råolja och oljeprodukter trädde i full kraft och oljeflödena skiftade. Flöden från Ryssland som tidigare gick främst till Europa går nu i princip uteslutande till Turkiet och Asien, medan volymer från Mellanöstern har fått leta nya köpare i Europa när konkurrensen om de asiatiska köparna har hårdnat. På relativt kort tid har marknaden allokerat om stora volymer olja och flödena ser idag väldigt annorlunda ut jämfört med för ett år sedan.

Det är inte bara flödena som har skiftat geografiskt, även användningsmönster har ändrats. Den övergripande återhämtningen i oljeanvändningen efter pandemin har delvis maskerat en förändring i användarledet som visar att det inte är alla regioner som har återgått till nivåerna innan pandemin. Ökningen i den globala oljeanvändningen drivs i huvudsak av ett land och en sektor, Kinas petrokemiindustri. Användningen inom EU är dock markant lägre jämfört med 2019 års nivå.

En stor osäkerhet inför 2023 var om Ryssland skulle lyckas fortsätta att hålla sin exportvolym uppe, trots sanktioner. Så här ett år efter att sanktionerna mot rysk råolja infördes kan man konstatera att den ryska oljeexporten har varit robust, framför allt på råoljesidan.

Prisutveckling

Efter en nedåtgående pristrend under första halvan av året till följd av ett generellt utbudsöverskott, vände priserna uppåt under sommaren när marknaden stramades åt. I september toppade oljepriset på USD96 per fat och sedan dess har pristrenden varit nedåtgående igen. Ett undantag var uppgången i början av oktober som en följd av att Hamas attackerade Israel.

24 november 2023 stängde priset på USD80,58 per fat, vilket är ungefär samma prisnivå som gällde vid årets början, se Figur 1.

Figur 1: Priser på råolja januari till november 2023

Källa: Intercontinental Exchange

Det som kanske framför allt har påverkat den övergripande oljemarknaden under 2023 har varit en oro över den globala ekonomin. En lågkonjunktur med envis inflation som har lett till höjda räntor och ett försämrat konsumtions- och investeringsklimat har legat som kylande snötäcke över oljemarknaden under hela året.

Under året har OPEC+ fortsatt agerat gemensamt för att motverka ett oljepris som man menar inte speglar marknadsfundamenten. Organisationen har genomfört ytterligare, frivilliga, produktionsminskningar. Det i tillägg till den beslutade produktionsminskningen som har gällt i olika nivåer sedan 2020. Saudiarabien och Ryssland meddelade i september att de förlänger de frivilliga produktionsminskningarna som länderna har åtagit sig. Det gjorde att priset steg över USD90 per fat för första gången sedan hösten 2022.

Den globala oljefterfrågan har helt återhämtat sig efter pandemin. Det Internationella energirådet, IEA, bedömer att efterfrågan kommer uppgå till 102,8 miljoner fat per dag under fjärde kvartalet. Det är marginellt lägre än de rekordhöga 103 miljoner fat som efterfrågades under tredje kvartalet. Det är dock omkring 1 miljoner fat per dag över användningen 2019. En återhämtning från pandemin var förväntad, men det är långt ifrån all oljeanvändning som har återgått till nivåerna innan pandemin.

I Europa är oljeanvändningen markant lägre i år jämfört med 2019. Det är en nedgång som sannolikt kommer att bestå. Flygresandet har dock återgått till samma nivåer som tidigare. Även i OECD Asien är användningen betydligt lägre, medan Nordamerika, åtminstone under delar av 2023, har varit tillbaka på samma användningsnivå som före pandemin. Det som framför allt driver på den globala ökningen är länder utanför OECD och då främst Kina.

Kinas efterfrågan har drivits av en sektor

I slutet av förra året beslutade den kinesiska regeringen att frångå den nollstrategi som de införde under covid 19-pandemin. Därmed tog de bort de flesta tidigare krav på testning och karantän som hade gällt i landet. Regeringen framtog också lokala beslutsfattares möjligheter att stänga ned hela lokala och regionala områden. Beslutet väntades ge en skjuts till hela den kinesiska ekonomin och därmed också till den globala ekonomin. Flera analytiker varnade dock för att förväntningarna på den kinesiska tillväxttakten var överdriven. Det visade sig också stämma.

Den kinesiska ekonomin hade utmaningar med bland annat relativt svaga indikatorer inom tillverkningsindustrin under året. Den kinesiska regeringen introducerade flera stödåtgärder under året för att ge en skjuts åt den kinesiska ekonomin som nu ser ut att nå tillväxtmålen om fem procent. Samtidigt som den kinesiska tillväxttakten har varit något lägre än många förväntade sig under åtminstone första halvan av 2023 har efterfrågan på olja varit stark. Det har delvis varit drivet av att Kina har kunnat köpa stora volymer från Ryssland till ett rabatterat pris.

Värt att notera är att det framför allt är Kinas petrokemiindustri som driver den ökande efterfrågan. Under de senaste fem åren har Kina investerat i en mycket stor kapacitetsökning inom petrokemin. Den driver nu Kinas oljeefterfrågan och pressar bland andra den europeiska petrokemiindustrin kraftigt. IEA bedömer att oljeprodukter för petrokemiindustrin kommer stå för omkring hälften av den totala ökningen i efterfrågan under 2023.

Rysk oljeexport har varit stark – och kringgått sanktionerna

En stor osäkerhet inför 2023 var huruvida Ryssland skulle lyckas fortsätta att hålla sin exportvolym uppe, trots införda sanktioner. Direkt efter invasionen gick leveranserna ned relativt kraftigt. De ryska oljeleveranserna till Europa ökade dock under hösten och vintern 2022 innan sanktionerna trädde i kraft.

Ett år efter att sanktionerna mot rysk råolja infördes kan man konstatera att den ryska oljeexporten har varit robust. Trots en kraftig nedgång i exporten till EU har den totala ryska oljeexporten uppgått till i genomsnitt 7,6 miljoner fat per dag under perioden jan-okt i år. Det är något lägre jämfört med förra året (7,7) men högre än 2021 (7,5).

Den 21 september meddelade Ryssland att man tillfälligt skulle pausa all export av bensen och diesel till marknader utanför forna Sovjetunionen. Enligt Ryssland skulle exportstoppet dämpa priset på bensen och diesel i Ryssland, som har stigit betydligt under det senaste året. Det ryska exportstoppet pressade tillfälligt priserna uppåt på råolja, bensen och diesel. Exportstoppet togs sedan bort i början av oktober.

I och med att priset på olja har stigit under andra halvan av året, har rysk olja som exporteras över det pristak om USD60 per fat ökat, som G7-länderna satte förra hösten. Ryssland har byggt upp förmågan att transportera olja utan västerländska aktörer genom en så kallad spökflotta, eller skuggflotta. Det har gjort att volymen som exporteras genom att kringgå sanktionerna ökat.

Ryssland kringgår sanktionerna genom en rad olika åtgärder. Exempelvis kan de använda sig av ej godkända försäkringsbolag för försäkring av lasten och/eller tankerfartyg vars ägandeskap är oklart. De kan också stänga av AIS-spårningen och bunkra om lasten flertalet gånger ute på internationellt vatten för att dölja ursprunget.

Sammantaget innebär de här åtgärderna att Ryssland fortsatt kan exportera olja till ett relativt högt pris. Samtidigt ökar riskerna kopplat till oljeleveranserna markant med gamla fartyg, oförsäkrad last och bunkring ute på öppet vatten.

I oktober beslutade US Treasury's Office of Foreign Assets Control, OFAC, för första gången att införa blockerande sanktioner mot två tankfartyg och dess ägare. De bedömdes bryta mot pristaket när de använde USA-baserade tjänster samtidigt som de transporterade rysk olja som hade sålts över pristaket.

Rysslands förmåga att kringgå sanktionerna på olika sätt har diskuterats alltmer under november. Inom EU förs nu diskussioner kring hur sanktionerna kan justeras för att säkerställa att de drabbar Ryssland på det sätt som är tänkt. Mängden rysk olja som kan komma till marknaden framöver beror i hög grad på två saker. För det första det övergripande oljepriset och för det andra hur sanktionerna utvecklas framöver.

Geopolitikens påverkan på oljemarknaden

Något som inte har förändrats är de geopolitiska skiftningarna som alltid omger oljemarknaden. Under året har samtal mellan USA och Iran förts kring hanteringen av det så kallade kärnvapenavtalet mellan Iran och ett antal länder, som USA valde att gå ur 2018. Ett försiktigt närmande länderna emellan har gjort det möjligt för Iran att öka sin oljeexport till rekordhöga nivåer. Samtidigt har en inofficiell vapenvila gällt mellan iranskstödda grupperingar och amerikansk militär i Mellanöstern. Den upphörde dock i och med den militära eskaleringen i regionen efter 7 oktober då Hamas attackerade Israel. Sedan dess har antalet konfrontationer mellan länderna ökat i området. Det har dock inte påverkat den iranska oljeexporten, i alla fall inte hittills.

Den eskalerade konflikten mellan Israel och Hamas har hittills, tidigt december 2023, inte haft någon direkt större påverkan på oljeleveranser eller användning. Samtidigt finns det en stor oro för att konflikten kan spridas till andra delar av Mellanöstern, exempelvis Iran och Libanon.

Det är dessutom ökade protester och social oro i flera andra arabländer i området, vilket kan påverka regionens relationer med bland andra USA och EU framöver. Det finns också en oro för att OPEC+ exportstrategi kan påverkas av konflikten. Till exempel har Iran åberopat ett stopp av oljeexport till Israel.

Det bedöms som osannolikt i nuläget att OPEC-länderna agerar på samma abrupta sätt som de gjorde under 70-talet och Yom Kippur-kriget. Samtidigt kan länderna mer eller mindre tvingas markera mot länder som de uppfattar stödjer Israel i viss utsträckning, särskilt om ett högre oljepris också ligger i linje med vad de anser är ett önskvärt för att balansera sin budget.

Mellanöstern är också viktig ur ett globalt handelsperspektiv. En ökad oro i området har redan lett till högre försäkringspremier och därmed högre transportkostnader, inte bara för olja. En stor andel av handelsflöden från Asien till Europa går via Mellanöstern. Begränsningar i flödet eller till och med avbrott, skulle sannolikt få stor påverkan inom flera sektorer. Efter Rysslands invasion av Ukraina har också Europas beroende av flytande naturgas från Qatar ökat markant, ett beroende som lämnar Europa särskilt utsatt under uppvärmningssäsongen.

Naturgas

2023 var ett klart lugnare år än det mycket turbulenta 2022

En ny marknadsbalans har etablerats, om än en skör sådan

Prisnivåerna var klart högre än femårsgenomsnittet

LNG har blivit centralt för Europas försörjning av naturgas

För de globala gasmarknaderna har 2023 varit ett lugnare år än föregående år. 2022 saknar motstycke och var ett år av extremt volatila och aldrig tidigare skådade prisnivåer. 2023 är priserna lägre men fortsatt högre än femårsgenomsnittet. Marknaden är fortsatt volatil och nervös, men inte i samma utsträckning som året innan. Det råder en ny sorts marknadsbalans, om än en skörare sådan än innan kriget i Ukraina bröt ut. För den europeiska marknaden har tillgången på LNG, flytande naturgas, varit en nyckelfaktor och stora delar av den ryska rörledda gasen har ersatts av LNG-import.

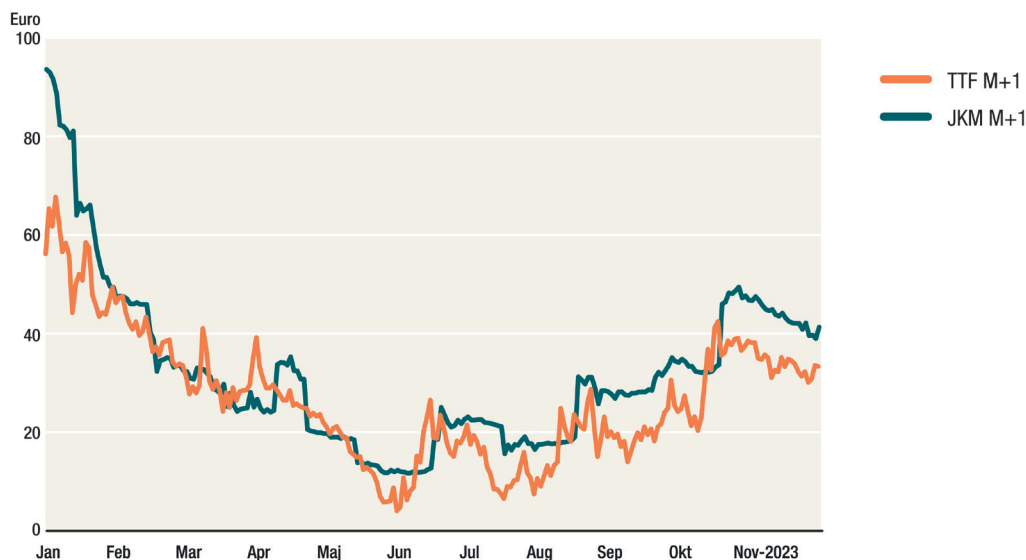
Betydligt lägre priser 2023 men fortsatt över femårsgenomsnittet

Det genomsnittliga priset 2023 för kontrakt med leverans en månad in i framtiden på den nordväst-europeiska handelsplatsen TTF (M+1) var fram till och med 24 november EUR41,55 per MWh, se Figur 2. Det är betydligt lägre än det genomsnittliga priset för 2022 som var EUR134,28 per MWh, men fortsatt över genomsnittet för de senaste fem åren, EUR20-25 per MWh.

Redan mot slutet av 2022 började priserna att röra sig nedåt. Pristrenden fortsatte under våren. Europa kunde avsluta uppvärmningssäsongen 2022/2023 med en god lagerfyllnad. Det berodde på välfyllda europeiska lager, milda temperaturer för årstiden och god tillförsel av LNG-import. Väderutvecklingen följdes dock noga eftersom det fanns en marknadsoro för en sista vinterkoldknäpp. Tack vare milda temperaturer och en minskad efterfrågan gick EU ut ur uppvärmningssäsongen 2022/23 med ovanligt höga naturgaslager.

Mot slutet av våren nådde den europeiska naturgasmarknaden ett nytt tillstånd av jämvikt med längre perioder av stabilitet. En överhängande nervositet var dock alltid närvarande. Det krävdes inte mycket för att tillståndet av jämvikt skulle tippa över till oro då den globala marknaden var fortsatt stram.

Priserna fortsatte nedåt under sommaren. Det kom återkommande rapporteringar om att priserna vid TTF, den nordvästeuropeiska handelsplatsen, respektive JKM, det asiatiska spot- och forwardbenchmarkpriset, nått lägsta prisnivå sedan sommaren 2021. Innan Ryssland reducerade sina rörledda gasflöden in i Europa och invaderade Ukraina var priset på naturgas högre i Asien än i Europa. Det prisförhållandet återfann sig under sommaren.

Figur 2: Europeiskt, TTF, och asiatiskt, JKM, pris på naturgas januari till november 2023

Källa: Montel

Mot slutet av sommaren påverkades den globala LNG-marknaden först av ett hot om strejk och sedan en aktiv strejk vid två LNG-anläggningar i Australien. Det skapade en oro på den globala marknaden om bortfall och marknadspåverkan. Priserna påverkades och steg i Asien och Europa. Dock hämmades de europeiska prishöjningar av de höga lagernivåerna men priserna var i stället mycket volatila.

Under hösten steg priserna både vid den nordvästeuropeiska handelsplatsen TTF och vid det asiatiska spot- och forwardbenchmarkpriset JKM, bland annat till följd av de geopolitiska oroligheterna i Mellanöstern. För Asien påverkades priserna också av att LNG-laster drabbades av förseningar på grund av låga vattennivåer i Panamakanalen.

Under hösten skakades den europeiska marknaden av ett misstänkt sabotage på Baltic connector, den rörledning som går mellan Finland och Estland. Rörledningen stängdes ner och en utredning inleddes. De europeiska priserna påverkades men det var snarare till följd av en marknadsoro än fysisk påverkan på den europeiska naturgasbalansen. Baltic connector är inte kopplad till resten av det europeiska nätet. Finland har en egen LNG-terminal och kan ta emot LNG-leveranser för att möta kundernas behov. Utredningen pågår och finsk polis meddelade i november att ledningen misstänkts skadats av ankaret från ett kinesiskflaggat fartyg.

Den globala LNG-marknaden är allt viktigare för den europeiska marknaden

För den europeiska naturgasmarknaden har LNG-importen varit avgörande då LNG successivt ersatt den ryska rörledda gasen i kombination med att efterfrågan gått ned. Europas nettoimport av LNG ökade med 2,7 procent, 3,2 miljarder kubikmeter gas, under kvartal ett till och med tre under 2023. USA stod under första halvan av 2023 för 46 procent av Europas totala LNG-import, vilket gör Europa till den destination som USA exporterade mest LNG till under den här tidperioden, i likhet med föregående år.

Europa har sedan Rysslands invasion av Ukraina utökat sin lagrings- och förgasningskapacitet genom flytande LNG-terminaler, så kallade FSRU:s. Det rör sig om cirka 30 miljarder kubikmeter per år av förgasningskapacitet som har tillkommit i Tyskland, Finland, Italien, Nederländerna och Turkiet .

Första halvåret av 2023 var den amerikanska LNG-exporten i genomsnitt 11,6 miljarder kubikfot, 0,33 miljarder kubikmeter per dag, vilket är 4 procent mer än första halvan av 2022 och 9,5 procent mer än den genomsnittliga amerikanska LNG-exporten för 2022. Efter USA kommer Australien på andra plats som världens näst största LNG-exportör, som i genomsnitt exporterade 10,6 miljarder kubikfot, 0,3 miljarder kubikmeter per dag, under den första halvan av 2023. På tredje plats kommer Qatar som i genomsnitt exporterade 10,4 miljarder kubikfot, 0,29 miljarder kubikmeter per dag, under samma period.

Land	Miljarder kubikfot per dag	Miljarder kubikmeter per dag
USA	11,6	0,33
Australien	10,6	0,30
Qatar	10,4	0,29

Tabell 1: Största exportörer av LNG första halvåret 2023

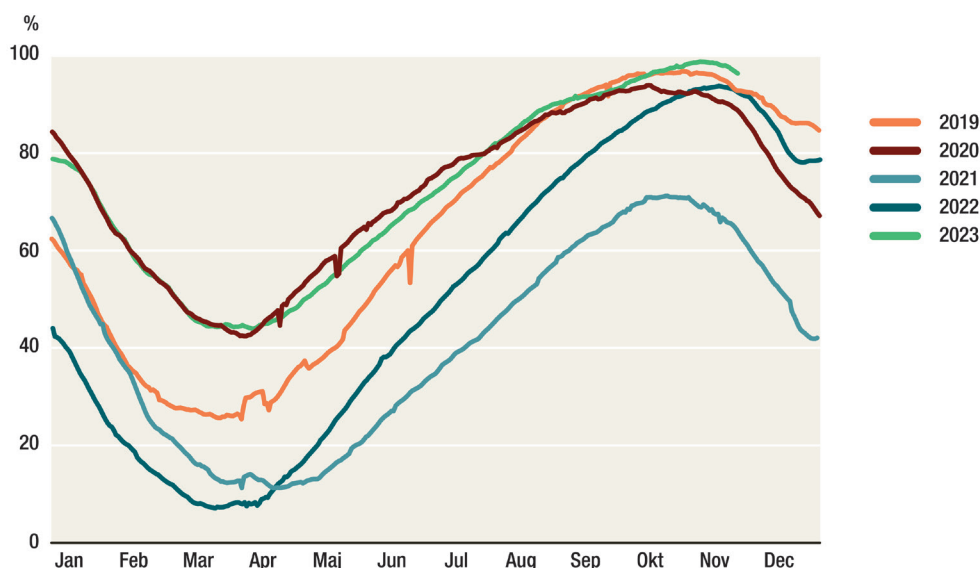
Källa: Data från IEA och EIA

Det globala LNG-utbudet ökade med tre procent under kvartal ett till och med tre 2023 jämfört med förra året. Det var framför allt USA och Algeriet som drev tillväxten och tillsammans stod för 85 procent av ökningen i det globala LNG-utbudet .

Att den globala LNG-marknaden blir alltmer sammankopplad med den europeiska naturgasmarknaden är tydlig. Under 2023 skrev tre europeiska bolag på långsiktiga kontrakt med Qatar Energy. Franska TotalEnergies, Nederländska Shell och Italienska Eni har alla skrivit på avtal som sträcker sig bortanför 2050. Fram tills nu har det främst varit Asien som skrivit på långsiktiga kontrakt med Qatar. De nya kontraktet blir Qatars längsta och största med Europa.

Höga lagernivåer och dämpad efterfrågan sätter tonen inför nästa vinter

Europa gick in i uppvärmningssäsongen 2023/24 med ovanligt höga lagernivåer, se Figur 3. EU nådde sitt mål om 90 procents lagerfyllnad redan den 18 augusti, vilket var väl före det utsatta datumet 1 november. De höga lagernivåerna inför vintern 2023/24 är ett resultat av att den europeiska marknaden avslutade förra uppvärmningssäsongen med höga lagernivåer. Det är mycket tack vare att temperaturerna var varmare än normalt och det har varit god tillgång på LNG. De förhållandevis höga priserna har också dämpat efterfrågan på naturgas.

Figur 3: Fyllnadsgrad i EU:s gaslager 2019 till 2023

Källa: GSE minus strategiska reserver

Den europeiska efterfrågan på naturgas var nästan tio procent lägre under de första tio månaderna av 2023 jämfört med samma tidsperiod året innan. Efterfrågan på naturgas i Europa minskade kraftigt under 2022, med 13 procent. Det var delvis en konsekvens av varma temperaturer men också av lägre efterfrågan. Det sistnämnda var i sin tur ett resultat av rekordhöga priser, besparingsåtgärder och ändrade konsumtionsvanor. Det har i stort fortsatt under 2023 vilket indikerar på att vissa minskningar blivit permanenta. Viss återhämtning inom industrin noterades mot slutet av 2023.

Mot slutet av året kunde Europa konstatera att läget inför vintern 2023/24 ser bättre ut än tidigare år med fortsatt välfyllda lagernivåer, god tillförsel av LNG och också ny LNG-kapacitet i form av de nya flytande LNG-terminaler som etablerats den senaste tiden. Med det sagt finns det fortsatt flera orosmoln över hur den europeiska naturgasmarknaden tar sig igenom uppvärmningssäsongen. Det kommer också ha stor påverkan på nästa vinter. Vädret är såklart en viktig faktor. Dessutom har Europa inte längre tillgång till två tidigare grundbultar i Europas gasutbud: rysk rörlig gas och det nederländska gasfältet Groningen. Groningen stängdes permanent 1 oktober efter 60 år av produktion.

Kol

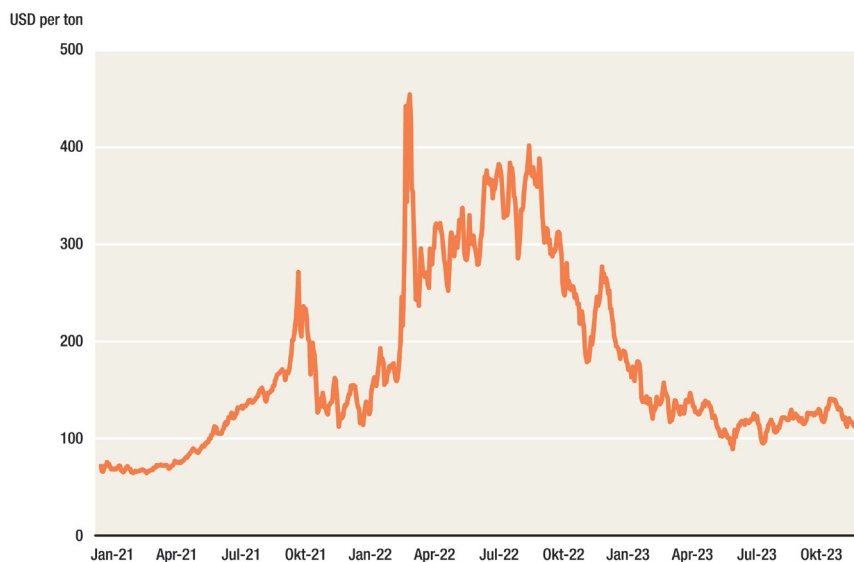
2023 var ett betydligt lugnare år på Europas kolmarknad än 2022

Australien, USA och Colombia är de viktigaste leverantörerna till EU

Kolanvändningen i Europa väntas minska betydligt 2022/2023

Global kolanvändning bedöms bli i princip oförändrad 2022/2023 då minskningarna i USA och EU äts upp av ökningarna i Kina och Indien

Jämfört med det turbulenta året 2022 har 2023 varit ett relativt lugnt år på den europeiska kolmarknaden. Såväl prisets nivåer som dess volatilitet har varit avsevärt lägre. Det genomsnittliga dagspriset jan-nov 2022 var runt 280 USD per ton i ett spann mellan 113 och 460 USD per ton. Under samma tidsperiod 2023 var dagspriset i genomsnitt under 130 USD per ton och varierade mellan 87 USD per ton som lägst till 190 USD per ton som högst, se Figur 4.

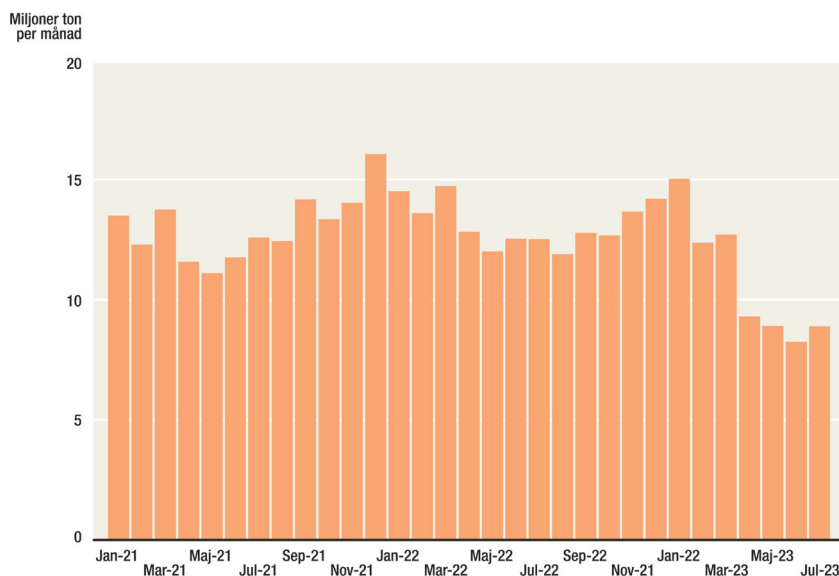
Figur 4: Priser på kol i Europa januari 2021 - november 2023

Källa: Montel

2023 har överlag präglats av avsevärt lägre produktion av fossilbaserad elproduktion i Europa än 2022. Kol är generellt ett billigare bränsle än naturgas men har högre utsläpp per producerad kWh än naturgas. Det gör att elproducenter behöver köpa fler utsläppsrätter för sin produktion av kolkraft än för motsvarande mängd gaskraft. Beroende på relativpriserna mellan kol, gas och

utsläppsrätter varierar över tid om kol- eller gaskraft är mer konkurrenskraftigt. Det gör att de europeiska priserna på el, kol, naturgas och utsläppsrätter är sammankopplade och interagerar kontinuerligt. Det var tydligt också under 2022 men än mer markant under 2023.

2022 präglades i hög grad av den snabba omställning av europeisk kolförsörjning som kom av kravet att fasa ut importen av ryskt kol. Ryssland var före 2022 den största leverantören av kol till EU, men har sedan dess ersatts av Australien, USA och Colombia som nu är de viktigaste leverantörerna.

Figur 5: Månatliga kolanvändning i EU januari 2021 - juli 2023. (gross inland deliveries observed)

Källa: Eurostat

Under 2023 har situationen av tillförsel för kol också varit mer stabil i takt med att nya handelsmönster stabiliserat sig och efterfrågan varit förhållandevis låg. Användningen av kol i EU under perioden januari-juli 2023 var drygt 16 procent lägre än året innan, se Figur 5. Kolsituationen i Europa har präglats av svag efterfrågan och god utbudssituation. Det har gjort att stora delar av marknadsdynamiken och prisfluktuationer på kol istället kommit som ett resultat av svallvågor från gasmarknaden.

För helåret 2023 bedömer IEA i sin Coal Market Update från juli 2023 att EU:s kolkonsumtion kommer att minska med cirka 17 procent. När det gäller den globala kolkonsumtionen bedömer IEA att den kommer ligga i princip oförändrad 2022–2023. Det är dock värt att notera att det är en sammantagen nettoeffekt. Det kommer vara betydande minskningar av efterfrågan på kol i EU och USA, men som äts upp av öknings av kolkonsumtionen i Kina och Indien.

EU ETS

2023 har präglats av sjunkande priser på utsläppsrätter, om än till nivåer som är relativt höga sett ur ett längre perspektiv

De totala utsläppen i EU sjönk med drygt fyra procent under första halvåret 2023 jämfört med året innan

Som en del av Fit for 55-paketet skärps EU ETS-systemet som också utvidgas till sjöfart

Från 2027 inför ett till utsläppshandelssystem, ETS2, som ska användas för byggnader och vägtransporter

Marknadsutveckling under 2023

EU:s utsläppshandelssystem EU ETS har varit och fortsätter vara ett centralt verktyg i EU:s klimatpolitik. Utsläppen som täcks av EU ETS motsvarar cirka 37 procent av EU:s totala växthusgasutsläpp. Under tidsperioden 2005–2022 har utsläppen inom EU ETS-systemet minskat med sammanlagt 37 procent.

Figur 6: Pris på utsläppsrätter, EUA:s, inom EU ETS 2021-2023. Priser indikerar december 2023-kontrakt

Källa: Montel

Den generella trenden för priset på utsläppsrätter inom EU ETS har under 2023 varit nedåtgående, se Figur 6. Vid årets inledning låg priser runt, och stundtals också strax över, 100 EUR per ton CO₂. Priset sjönk dock under det andra och tredje kvartalet. I slutet av november låg priset under 80 EUR per ton.

Att priset på utsläppsrätter hållits tillbaka beror på ett flertal faktorer. För det första har den industriella aktiviteten inom EU varit relativt låg. Det medför dels mindre mängder utsläpp från industrier som använder sig av fossila bränslen, dels lägre efterfrågan på el, som ju i sin tur delvis produceras med fossila bränslen. Förutom det har produktionen av icke-fossil el varit relativt hög. Frankrikes kärnkraftsproduktion har återhämtat sig efter de problem som rådde under 2022. Det har också varit fortsatt stark utbyggnad av sol- och vindkraft.

Det ska dock sägas att även om 80 EUR per ton är en relativt låg nivå jämfört med de högsta priserna under 2022–2023 så är det ur ett längre perspektiv en hög prisnivå. Det var inte förrän sent under 2020 som priset för första gången steg över 30 EUR per ton.

Utsläppshandeln utökas och skärps

Under första halvan av 2023 slutfördes förhandlingarna kring EU:s klimatpolitiska lagstiftningspaket Fit for 55, vars mål är att EU:s växthusgasutsläpp ska minska med minst 55 procent mellan 1990 och 2030. Fit for 55 innehåller en rad viktiga komponenter som innebär att utsläppshandel kommer att fortsätta att spela en nyckelroll i EU:s klimatpolitik.

EU ETS revideras genom att mängden utsläpp i systemet kommer att börja minska brantare. Under 2022–2023 minskade mängden utsläpp inom EU ETS 2,2 procent, men från och med 2024 kommer den årliga minskningstakten att vara 4,3 procent och 2028-2030 4,4 procent.

Den så kallade fria tilldelningen av utsläppsrätter till internationellt konkurrerande industrier kommer att fasas ut i takt med att EU:s gränsjusteringsmekanism för koldioxid, CBAM, fasas in. CBAM trädde i kraft 1 oktober 2023. Tidsperioden 2023–2025 kommer dock att vara en övergångsperiod. Först från 1 januari 2026 införs betalningskrav.

Från 1 januari 2024 kommer också sjöfart att börja fasas in i EU ETS. Det gäller fartyg större än 5 000 ton och kommer att täcka 100 procent av utsläpp för sjötransporter mellan EU-hamnar och 50 procent av utsläppen i fall där transport sker till eller från en EU-hamn. Slutligen kommer också ett till utsläppshandelssystem, ETS₂, att införas från 2027. Det kommer att täcka utsläpp från transporter och byggnader.

Fasta biobränslen

Den relativt milda vintern 2022/23 bidrog till sjunkande priser på biobränslen under årets början

Bortfallet av Ryssland och Vitryssland som leverantörer av skogsråva har bidragit till högre konkurrens i norra Europa

Relativt låga svenska priser på biomassa har, i kombination med den svaga kronan, lett till ökat intresse från utländska köpare för svensk biomassa

I södra Sverige har det bidragit till en pressad bränsleförsörjningssituation för vissa fjärrvärmebolag inför 2023/24

Internationellt: efterverkningar från 2022 kvarstår

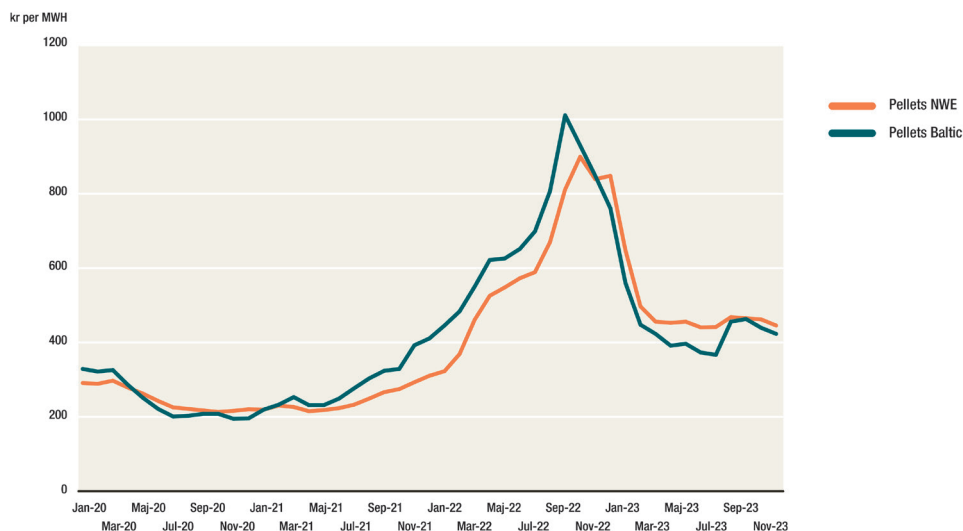
Liksom övriga energimarknader präglades 2022 av stor turbulens på marknaderna för fasta biobränslen. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina hade effekter på såväl tillförsel- som efterfrågesidan. Betydande volymer av trädbränslen har försvunnit från den europeiska marknaden på grund av importrestriktioner kopplade till kriget. Även import av rundved från Ryssland har stoppats, bland annat nio miljoner kubikmeter till Finland som skedde före kriget. En del av volymerna blev till bioenergi via biprodukter som bark och spån.

Vad avser efterfrågan ledde de kraftiga prisökningarna på fossila bränslen under 2022 till ökat intresse för användning av trädbränslen i norra Europa, framför allt i Finland, Danmark, Litauen och Tyskland.

De fasta biobränslen som används i EU var fram till kriget till allra största del, cirka 95%, producerade inom EU:s gränser. En del av importen, främst träpellets, var från USA och Kanada. Enbart mindre volymer har försvunnit från den europeiska marknaden på grund av kriget. Det har dock hänt på en marknad med små marginaler. Det har också blivit betydligt större efterfrågan på bioenergi på grund av brist på gas och olja från Ryssland.

Sammantaget bidrog det till kraftiga prisökningar på trädbränslen under 2022. Det gällde såväl flis som träpellets. Liknande effekter syntes på både de små- och storskaliga marknaderna. Slutet av 2022 och början av 2023 präglades av relativt mildt väder. Det bidrog till att priserna sjönk avsevärt från mycket höga nivåer som rådde under tredje kvartalet 2022.

De internationella spotpriserna på pellets föll i nordvästeuropa, sydvästeuropa och även Baltikum med start under hösten 2022, se Figur 7. I nordvästeuropa stabiliserades därefter priserna på en nivå som de höll innan Rysslands invasion av Ukraina. Prisfallet i Baltikum bromsades dock något snabbare, trots sjunkande råvarupriser där. Det berodde bland annat på en stark inhemsk efterfrågan.

Figur 7: Pelletspris spot cif NWE respektive fob Baltikum, löpande månatliga medelpriser i kronor per MWh

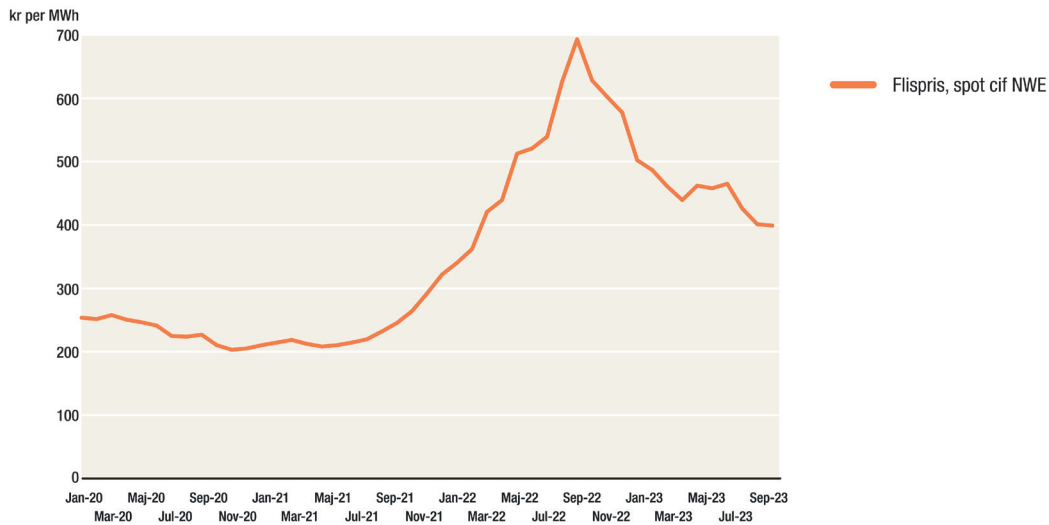
Källa: Argus Media 2023

På villamarknaden för pellets föll därefter priserna i Europa under 2023 på grund av en mild vinter och välfyllda lager. Pelletsproducenter i stora delar av Europa fick dock sämre tillgång till råvara på grund av en konjunkturedgång i sågverksindustrin kopplat till en lägre efterfrågan från byggsektorn.

När det gäller eldningssäsongen 2023/24 finns faktorer som kan göra att pelletsmarknaden i nordvästeuropa som helhet blir mer volatil. Till att börja med är en viktig faktor frånvaron av ryska och belarusiska pellets under hela 2023. I tillägg kan också nämnas restriktioner i Panamakanalen. Slutligen kommer mindre volymer pellets än tidigare förväntan från amerikanska producenter. Värt att noteras är också att misstankar fanns under 2023 att bränsle från Ryssland rundade restriktioner och fann vägar in i EU via mellanländer som till exempel Turkiet.

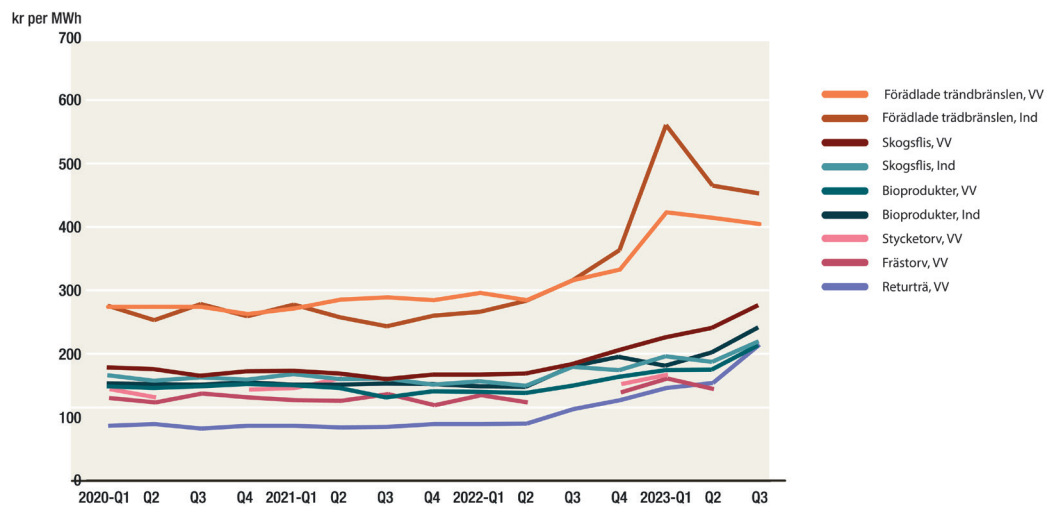
Även spotpriset på flis i nordvästeuropa vände nedåt till följd av det milda vädret och välfyllda lager, se Figur 8. Priserna föll dock inte lika snabbt som spotpriserna för pellets.

Spotpriserna på flis i nordvästeuropa var under vintern och våren 2023 något högre än de för pellets. Det är en ovanlig situation med tanke på den högre kostnaden för framställning och det högre energivärdet för pellets.

Figur 8: Spotpris på flis, CIF NWE, löpande månatliga priser i kronor per MWh

Källa: Argus Media 2023

Figur 9: Träbränsle- och torvpriser, per kvartal exklusive skatt, löpande priser

Källa: SCB och Energimyndigheten 2023

Utländska uppköpare av energived och bränsleflis har under 2023 blivit verksamma i landet i högre grad än tidigare. Detta bidrar till att det är svårare än tidigare för värmeföretagen att teckna långtidskontrakt med inhemska leverantörer. De svenska flispriserna låg under 2023 betydligt under internationell spot. I kombination med en mycket lågt värderad krona har detta gjort svensk råvara attraktiv för utländska köpare.

Inhemskas bränsleleverantörer har tidigare varit begränsade i sin prissättning av import. Dessa upplevde nu att de har möjlighet att förhandla med fler uppköpare. Uppköparna kommer typiskt från utländska importberoende marknader där träbränsleanvändningen har utvecklats betydligt under senare år. Exempelvis importerade Danmark från Ryssland och Ukraina innan kriget, men har nu vänt sig mer och mer mot Sverige.

De svenska rundvedspriserna ligger historiskt lägre än i vissa av våra grannländer, men var under 2023 på uppgång. Höga drivmedelspriser bidrog fortsatt till att göra transporter dyra.

Konjunkturedgången bedömdes däremot kunna leda till minskade flöden av råvara för bränsleproduktion. Förhållandevis låga timmerpriser i Sverige i kombination med den lågt värderade kronan gjorde dock att svenska sågverk kunde hålla uppe produktionen under 2023 jämfört med internationella konkurrenter.

Flera skogsbolag och skogsägarföreningar höjde priserna på massaved, energived och GROT i Sverige under 2023. Priserna på svensk skogsråvara var under 2023 historiskt sett rekordhöga. Behovet av råvara i industrin har varit fortsatt stort och det råder ökad konkurrens om virkesråvaran i flera regioner.

För ett antal värmebolag kan vintern 2023/2024 såg ut att utvecklas mot en ansträngd bränslesituation. En viktig faktor är en ökad export från Sverige av olika biobränslen. En annan bidragande orsak är en minskad export till Sverige från kringliggande länder, till exempel av returträflis. Den vikande konjunkturen medför att det faller ut minskande mängder returträ och annat avfall. Vissa anläggningar som annars brukar ha avfall som huvudbränsle har använt träbränsle i högre grad på grund av lägre mängder avfall.

I södra Sverige var försörjningsläget på sina håll ansträngt i samband med lagerfyllnad inför kommande eldningssäsong men ovanligt varmt väder under början av hösten 2023 hade en mildrande effekt. Det finns ett ökande intresse för GROT-sortimentet mot bakgrund av stigande priser på industriella biprodukter och energived. GROT-produktion kräver dock planering och tid för bränslet att barra av och eventuella torka.

Efterfrågan på pellets har ökat i Sverige under de senaste åren. I synnerhet under andra halvåret av 2022 var det på flera håll i landet svårt att få tag på pellets. Det fanns ett underskott på pellets och ved för villasektorn under 2022, vilket över tid kraftigt höjde priserna på de sortimenten. Enligt SCB ökade priset på villapellets med 77 procent under 2022. Effekter av hamstring av bränsle under sommar och tidig höst 2022 klingade av under inledningen av 2023. I kombination med insatser i leverantörsledet samt mildare väder gjorde det att det under 2023 åter blev god tillgång på fastbränsle på den småskaliga marknaden. Ny produktionskapacitet för pellets har dessutom anslutit till marknaden under 2023.

På grund av råvarubrist fanns det risk att tillgången på pellets skulle komma att vara begränsad under uppvärmningssäsongen 2023 – 2024. Råvarubristen kopplas bland annat till framtida sågverkskonjunktur men även förväntat ökad efterfrågan på spån från fjärrvärmesektorn. Temperaturutvecklingen under vintern bedömdes bli avgörande för bränsletillgången. Branschföreningen PelletsFörbundet bedömde dock att fjolårets hamstringsmönster i grannländerna inte verkade upprepas den här vintern. Prisskillnaderna mellan Sverige och Danmark har jämnats ut men det blev på en för svenska kunder mycket hög nivå.

Flytande biodrivmedel

Året har präglats av flera viktiga politiska beslut på såväl EU-nivå som på nationell nivå. Till exempel uppdaterade Förnybarhetsdirektivet, REDIII samt sänkningen av reduktionsplikten

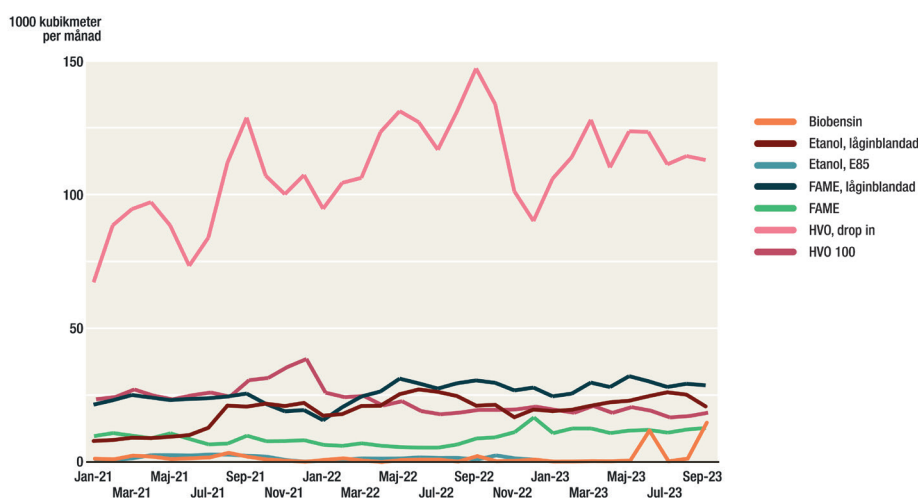
Använda volymer biodrivmedel steg under 2023 men kommer att minska kraftigt under 2024 med anledning av sänkningen av reduktionsplikten

Priserna på biodrivmedel sjönk i början av året för att därefter stiga något och slutligen vika nedåt igen i november

Certifieringsorgan arbetar för att komma åt oegentligheter kopplade till hållbarhetsmärkning av råvara till biodiesel

Övergripande utveckling i Sverige

Enligt Naturvårdsverkets rapportering i juni 2023 minskade utsläppen av växthusgaser inom Sverige med 5% 2022 jämfört med 2021. Minskningen märks framför allt inom inrikes transporter, vilket bland annat förklaras av ökad elektrifiering och högre inblandning av biobränslen. Det var också en minskad användning av drivmedel under 2022, trots att antalet kilometer som svenska fordon körde på vägarna ökade. Dieselanvändningen minskade mest procentuellt sett med 6,6 procent.

Figur 10: Utleverade volymer av förnybara drivmedel.

Källa: Drivkraft Sverige

Under inledningen av 2023 ökade användningen av biodrivmedel. Den totala användningen var under det första halvåret drygt fyra procent högre än under motsvarande period året innan, se Figur 10. Produktionskapaciteten för biodrivmedel ökade från 8,6 TWh till 11,5 TWh som ett resultat av att St1, Preem och Lantmännen tagit ny produktionskapacitet i drift.

Ett politiskt händelserikt år på såväl EU-nivå som i Sverige

EU-kommissionen har genomfört en revidering av förnybarhetsdirektivet, kallat REDIII. Det är en del av Fit for 55-paketet vars syfte är att anpassa EU-lagstiftningen till att uppnå klimatmålen för EU. Revideringen av förnybarhetsdirektivet var den sista rättsakten i paketet och trädde i kraft 20 november 2023. Överenskommelsen innebär bland annat att transportsektorn i varje land ska uppnå antingen 14,5 procents minskad utsläppsintensitet eller 29 procent andel förnybar energi.

Under året kom nya besked från EU gällande tidigare beslutat förbud mot försäljning av bilar med förbränningsmotorer från och med 2035. Lagen antogs efter debatt, med tillägg att kommissionen ska återkomma med förslag om att tillåta bilar som strikt använder CO₂-neutrala bränslen även efter 2035.

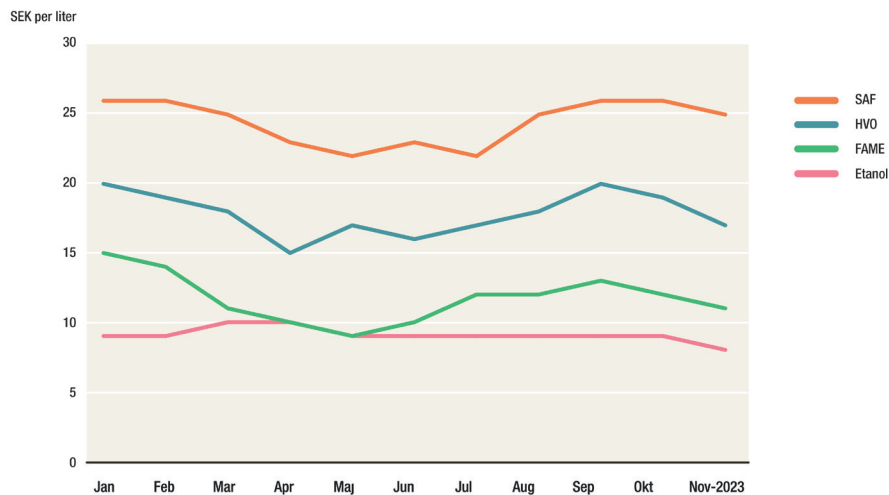
EU har också beslutat om att införa lagstiftningen RefuelEU Aviation. Det innebär att bränsleleverantörer kommer att behöva blanda in minst två procent hållbart flygbränsle 2025, sex procent 2030 och 70 procent 2050. 25 juli antogs också en EU-gemensam reduktionsplikt för fartygsbränslen. Den innebär att fartyg större än 5 000 ton måste minska utsläppen för varje mängd använd energi med två procent, från 2025. Utsläppsminskningen ska gå att uppnå genom att använda bränslen med lägre utsläpp av växthusgaser, exempelvis biobränslen, elektrobränslen eller el.

EU-kommissionen beslutade under våren om ändringar i regelverket för statsstöd, GEBER-regelverket. Energimyndigheten bedömer att det nu blir möjligt att helt skattebefria biodrivmedel, utan att det skulle anses vara ett statsstöd som behöver prövas särskilt hos EU-kommissionen.

Den svenska regeringen gick vidare med sitt förslag om att sänka reduktionsplikten för bensin och diesel. En proposition överlämnades till riksdagen som beslutades 30 november. Propositionen innebar fortsatt en sänkning av reduktionsplikten för bensin och diesel till sex procent för åren 2024–2026 och att reduktionsnivåerna slopas för 2027–2030. Propositionen angav också att regeringen ska återkomma till riksdagen om reduktionsnivåerna för 2027–2030. Regeringen menar att andra åtgärder som är samhällsekonomiskt effektiva bör övervägas.

Marknadsutveckling

Prisutvecklingen på marknaderna för biodrivmedel, se Figur 11, präglades under årets första halva i huvudsak av sjunkande priser. Priserna steg under sensommaren följt av en nedgång under november. Etanol är dock ett undantag. Priset på etanol steg något under början av året för att därefter ligga tämligen stabilt.

Figur 11: Europeiska priser på biodrivmedel under 2023

Källa: Argus Media 2023

Etanol

Prisfallet på etanol fortsatte under slutet av 2022 då priset närmade sig nivån åtta kronor per liter. Prisfallet bottnade i ett överutbud av etanol i ARA-hubben i form av kombinationen välfyllda lager och ett högt importflöde. Etanolpriset gick sedan upp under mars till följd av begränsad tillgång i ARA-hubben samt en ökad säsongsrelaterad efterfrågan. En ökad efterfrågan på etanol väntas också då Österrike, Irland och Norge byter från E5 till E10 på drivmedelsstationerna. Priset för etanol var under sommaren och hösten sedan relativt stabilt.

I slutet av april meddelade Polen, Slovakien och Ungern ett förbud mot import av en rad jordbruksvaror, däribland etanol, från Ukraina. Beslutet var grundat på att importen av spannmål och jordbruksvaror från Ukraina påstods destabilisera marknaden. Dock ogillades förbudet av Europeiska kommissionen som krävde att förbudet skulle dras tillbaka. Ukraina lämnade i september in en stämningsansökan i frågan till WTO.

FAME

Prisfallet på FAME under hösten 2022, delvis beroende på förbättrad tillgång på rapsolja samt ökad import av soja från Argentina, bromsades upp under december på nivån 14 kronor per liter. Priset på biodiesel fortsatte därefter under vintern i den nedåtgående trend som observerats sedan mitten av föregående år. Under mars var det nere på samma nivåer som första halvan av 2021. Det påverkade produktionsmarginalerna för europeiska producenter negativt. Tillgången på biodiesel var fortsatt hög och efterfrågan på grödo- och avfallsbaserad samt avancerad biodiesel var låg.

Priset på biodiesel påverkades även negativt av det sjunkande priset på fossilt bränsle. Fram till försommaren 2023 hade priset på rapsolja sjunkit signifikant och minskat med nästan 25 procent jämfört med priset i januari 2023. Priset fortsatte under hösten att återhämta sig från de sjunkande nivåer som sågs under slutet på 2022 och början på 2023. Det sjönk dock något under oktober, liksom priset på använd matolja (Used Cooking Oil – UCO) som råvara.

Marknaden för rapsolja påverkas signifikant av den höga importen av avfallsbaserad HVO och biodiesel, menade Fediol, EU:s handelsförbund för vegetabiliska oljor och proteiner, i juni. Fediol menade att den höga importen leder till störningar i EU:s marknad för RME. I samband med de ökade volymerna har marknaden uttryckt oro över att produkter blivit felmärkta som avancerade.

Den största delen av biodiesel med ursprung från råvaror från Annex 9 har sålts i Tyskland där den här typen av råvaror får dubbelräknas. Som svar på oron har certifieringsorganisationen ISCC, International Sustainability and Carbon Certification, meddelat att de planerat att göra ett stort antal oannonserade revisioner av olika produktionsanläggningar i Kina och Singapore.

HVO

Priset för samtliga kvaliteter av HVO föll under våren till nivåer jämförbara med prisnivåerna under 2021. Under maj noterades dock ett avbrott i den nedåtgående pristrenden för samtliga HVO-kvaliteter. En sammanställning som Eurostat gjorde under mars visade också på en ökande trend av import av samtliga råvarutyper för HVO till EU.

Priset för HVO såg under tidig höst ut att stabilisera sig på en något högre prisnivå mot innan pandemin, men fortsatte sedan öka under inledningen av kvartal fyra. Det sågs även en differentiering mellan de olika kategorierna av HVO, där kategori I och kategori III följer varandra, medan priset på kategori II, HVO producerad av använd matolja, ökade snabbare.

När det gäller handelsflöden kan noteras att import av UCO och SBO, soybean oil, sjönk under det första kvartalet 2023 för att därefter stiga markant under andra kvartalet.

SAF, hållbart flygbränsle

Priset på SAF följde under 2023 överlag en prisutveckling liknande den hos HVO och FAME, om än på en högre nivå. Under oktober rapporterade medlemsländer och flygbolag sina CO2 utsläpp inom CORSIA för 2022.

Sammanfattningsvis var utsläppen högre för 2022 än 2021 men fortfarande lägre än referensåret 2019. IATA, The International Air Transport Association, förutspår en ökad produktion av SAF, förnybart flygbränsle. IATA uppskattar att produktionen kommer att uppgå till 55 miljoner ton 2028.

EI

Elpriserna i såväl Sverige som Europa har under 2023 varit avsevärt lägre än 2022

De lägre priserna beror dels på svag efterfrågan, dels på ökad produktion från förnybart och kärnkraft och dels på lägre gas- och kolpriser

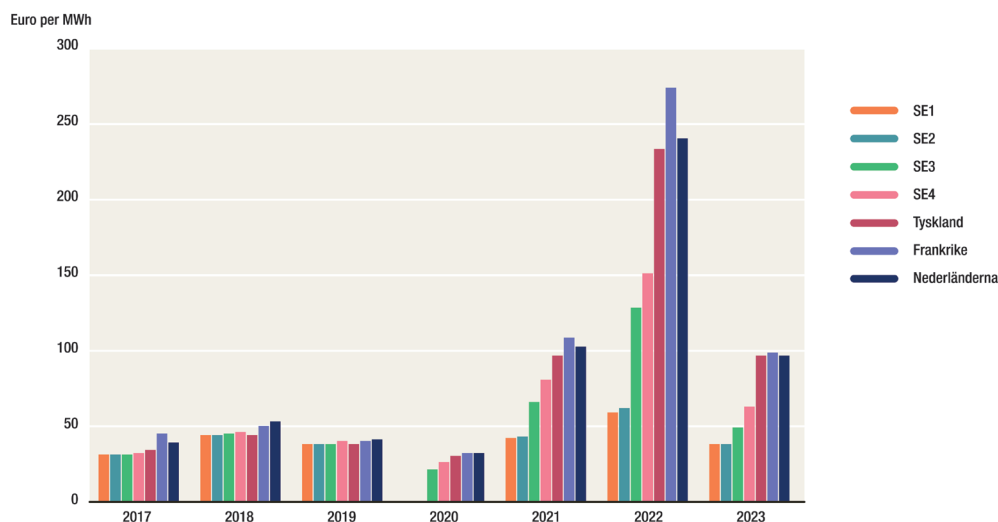
2023 präglades också av ett ökat antal timmar med negativa priser

Svensk produktion väntas bli något lägre 2023 än 2022. Användningen bedöms också minska, vilket resulterar i en hög nettoexport

Lägre elpriser under 2023 i såväl Sverige som Europa

År 2023 har bjudit på betydligt lägre elpriser i Sverige och hela Europa jämfört med 2022. Priserna under 2023 var mer i nivå med 2021. Samma trend kan i princip utläsas i Europa som helhet. Det återspeglar att de faktorer som varit prisdrivande uppåt under 2021 och 2022 också har varit vägledande för rörelsen nedåt. Faktorerna har i princip påverkat hela den europeiska marknaden.

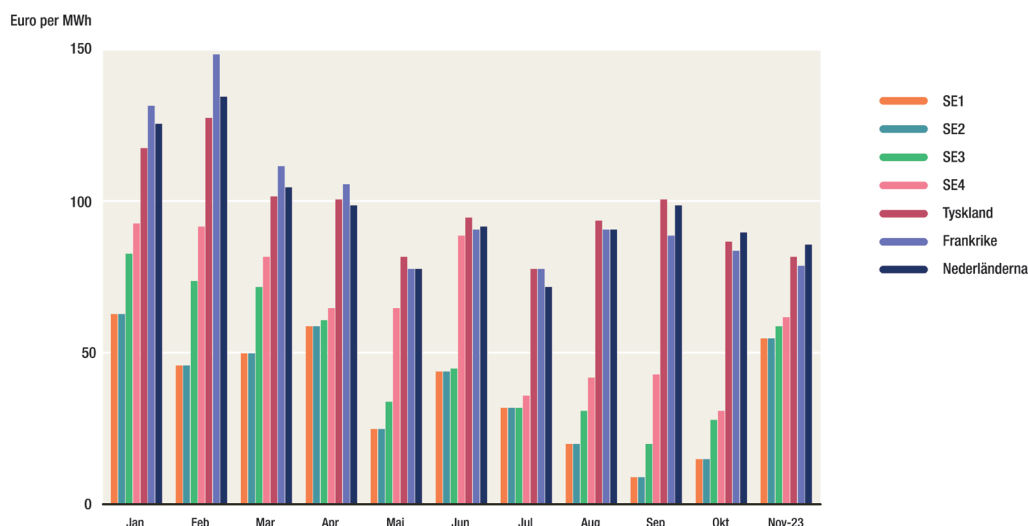
I slutet av november är det genomsnittliga årsmedelpriset i SE3, SE4, Tyskland, Nederländerna och Frankrike omkring 60 procent lägre än under 2022, se Figur 12. I SE1 och SE2 är motsvarande pris knappt 40 procent lägre än i fjol.

Figur 12: Årsgenomsnittliga elpriser i Sverige, Tyskland, Nederländerna och Frankrike, 2017-2023, 24 november, EUR per MWh

Anmärkning: Elpriserna brukar vara högre i december vilket innebär att årsmedelspriserna för 2023 kan komma att stiga något. Källa: SKM Market Predictor, Nord Pool

Även prisdifferenserna mellan de svenska prisområdena har minskat under 2023 jämfört med 2022. Skillnaden mellan de två norra prisområdena SE1/SE2 och SE3 var som störst i februari då det skiljde 27 EUR per MWh. Samtidigt var skillnaden mot SE4 som störst med 45 EUR per MWh. Minsta prisdifferensen inträffade i juli då SE, SE2 och SE3 hade samma priser. Priset i SE4 låg då 4 EUR per MWh högre. Under alla månader har priserna i Frankrike, Tyskland och Nederländerna varit betydligt högre än i Sverige, se Figur 14.

Figur 13: Månadsgenomsnittliga elpriser under 2023 (till 24 nov) i Sverige, Tyskland, Nederländerna och Frankrike, EUR per MWh

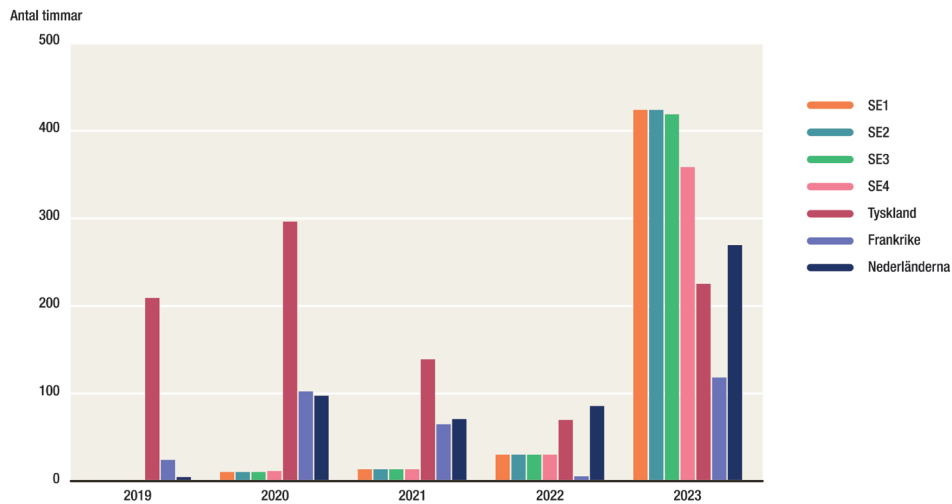
Källa: SKM Market Predictor, Nord Pool

I takt med att spotpriserna har sjunkit och den europeiska försörjningssituationen har stabiliserats, har även de finansiella kontrakten fallit i pris. De finansiella kontrakten påverkar i hög grad tillgång och priser på fastprisavtal. Den minskade volatiliteten i marknaden har gjort att det är mindre riskfyllt för elhandlare att erbjuda avtal om fast pris till privatkunder. Det har gjort att tillgången till den här typen av avtal har ökat under året.

...och många timmar med negativa priser under året

Under 2023 har vi sett ett ökande antal timmar med negativa priser, se Figur 14. Det gäller både i Sverige, Norden och i stora delar av övriga Europa. Det är en del i en längre trend, som i hög grad beror av ett ökande inslag av förnybara kraftslag med mycket låga rörliga kostnader. Det i kombination med att traditionella termiska produktionsanläggningar ofta har kostnader för att starta och stoppa produktionen vilket gör att de hellre bjuder ut sin produktion till negativt pris än att avbryta sin produktion.

Olika former av stödsystem bidrar också och intäkter från ursprungsgarantier till ovilja att dra ned produktion trots negativa spotpriser. Tillfällena med negativa priser inträffar hittills primärt i perioder då efterfrågan är låg (kvällar och helger) och produktionen från den förnybara kapaciteten är hög. Då efterfrågan under stora delar av 2023 har varit lägre än tidigare har situationerna då negativa priser uppkommer blivit fler. Både Nederländerna och Tyskland har under året haft timmar då priset har varit lika med det lägsta möjliga i den europeiska marknaden, dvs -500 EUR/MWh.

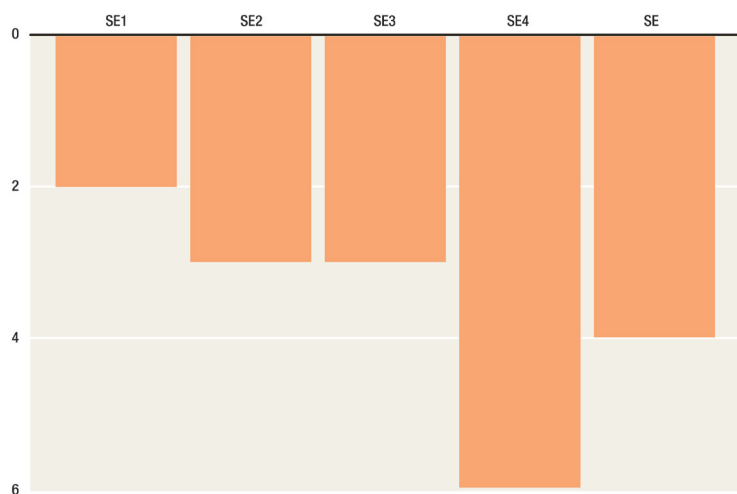
Figur 14: Antal timmar med negativa elpriser i Sverige, Tyskland, Frankrike och Nederländerna

Källa: SKM Market Predictor, Nord Pool

Lägre elanvändning...

En bidragande orsak till de lägre elpriserna är att elanvändningen i Sverige, se Figur 15, och stora delar av Europa har minskat jämfört med föregående år. Fram till och med oktober i år har elanvändningen minskat med fyra procent i Sverige som helhet. Samma nivå på minskningarna kan synas i andra delar av Europa.

Att elanvändningen minskar har två orsaker. Den första är att de höga elpriserna har inneburit starka incitament för både hushåll och företag att vidta åtgärder för att minska elanvändningen. Den andra orsaken är att de höga energipriserna också bidragit till att den ekonomiska utvecklingen bromsat in. Flera av länderna i Europa befinner sig nu i eller på gränsen till en lågkonjunktur. Det leder i sig till minskad efterfrågan på el.

Figur 15: Elanvändning i Sverige jämfört med föregående år, till och med oktober, i procent

Källa: Svenska kraftnät/eSett, till och med oktober

...men det finns fler förklaringar till de lägre elpriserna

Prisnedgångarna under 2023 kan i stort förklaras av en stabilare energiförsörjningssituation för Europa. Denna består av flera delar. Den tydligaste prisdrivaren under 2022 var prisutvecklingen på naturgas, som under 2023 varit betydligt lugnare. Även tillgången på kol och därmed kolpriserna har stabiliserats.

Ytterligare en betydelsefull faktor för situationen i Europa som helhet, är utvecklingen inom tillgänglighet hos fransk kärnkraft. Vintern 22/23 präglades av att ett ovanligt stort antal av de totalt 56 franska reaktorerna var otillgängliga med stora energibortfall som resultat. 2023 har sett en återgång till mer normal tillgänglighet. Geografiskt närmare oss i Sverige och Norden kan vi också konstatera en positiv utveckling på flera områden. Dit hör generellt bättre tillgång till vattenkraft-resurser i Norge och Sverige och högre tillgänglighet till svensk kärnkraft. Slutligen ska också nämnas driftsättningen av den nya finska reaktorn Olkiluoto 3.

Sverige: minskad storskalig produktion men ökat inslag av vind och sol

I Sverige hittills i år har vattenkraft, kärnkraft och övrig värmekraft producerat mindre el under 2023 jämfört med föregående år. Vindkraft, och solkraften är de enda kraftslag som bedöms ha en högre produktion. Vindkraft bedöms producera några procent mer totalt för året jämfört med 2022.

Mängden solkraft som har matats ut på nätet har ökat med nästan 70 procent jämfört med 2022. Elproduktionen kommer totalt sett att vara lägre än under 2022. Tillsammans med en lägre användning kommer det dock att ge en stor nettoexport även om den är mindre under 2023 än under 2022.

Hållbar energi för alla

Energimyndighetens uppdrag är att förena ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet i energisystem, som är hållbara och kostnadseffektiva med en låg påverkan på hälsa, miljö och klimat.

Energimyndigheten är beredskapsmyndighet och sektorsansvarig myndighet inom energiområdet.

Vi bidrar med fakta, kunskap och analyser om tillförsel och användning av energi i samhället, och arbetar för en trygg energiförsörjning.

Forskning om framtidens energisystem och teknik får stöd av oss. Vi stöttar också affärsutveckling som gör det möjligt att kommersialisera innovationer och ny teknik, och ser till att goda lösningar kan exporteras.

Vi ansvarar för Sveriges officiella statistik på energiområdet, och hanterar stödsystem så som elcertifikatsystemet och handeln med utsläppsrätter. Dessutom deltar vi i internationella klimatsamarbeten, och förmedlar fakta om effektivare energianvändning till hushåll, företag och myndigheter.

Energimyndigheten, Box 310, 631 04 Eskilstuna
Telefon 016-544 20 00
E-post registrator@energimyndigheten.se
energimyndigheten.se